نیروی انتظامی شناسایی «باندهای مافیایی» کودکان خیابانی را کلید زد

حضور قطعی «مافیا» در قصهٔ کودکان زباله‌گرد

ریحانه جولایی

حدود ۴ سال پیش با «نور احمد» پسر ۱۱ ساله افغان آشنا شدم. پسرکی ریزنقش با صورت آفتاب‌سوخته که با مشکلات زیاد از افغانستان به ایران آمده بود. از مرزبان‌ها و شلیک گلوله و سرگردانی در بیابان‌ها جان سالم به در برده بود و آن زمان شش ماهی می‌شد که حول‌وحوش میدان شوش برای تعمیرگاه‌های ماشین لوازم جابه‌جا می‌کرد و بعد از کار هم به زباله‌گردی مشغول می‌شد. او می‌گفت تمام برادران بزرگ‌تر از خودش هم برای کار به تهران آمده‌اند. یادش نمی‌آید برادرانش چطور پایشان به ایران باز شد اما در مورد خودش دیده بود که پدرش با مردی حرف می‌زند، مبلغی دریافت می‌کند و چند روز بعد نور احمد با چند کودک و مرد دیگر راهی ایران می‌شوند. او اما از اینکه همچنان کسی از او کار می‌خواهد یا نه چیزی نگفت و در جواب سؤالات من فقط با نمی‌دانم و سکوت پاسخ داد.

مافیای کودکان کار وجود دارد؟

کودکان زیادی مثل نور احمد به امید کار و کسب درآمد برای خانواده‌هایشان وارد ایران می‌شوند. کودکان ایرانی زیادی هم هر روز به جمعیت کودکان کار اضافه می‌شوند. بسیاری از این کودکان برای کار کردن از پدر یا مادرشان خریده می‌شوند، قید تحصیل و کودکی را می‌زنند و خیابان می‌شود تمام زندگی‌شان.

در رابطه با کودکان کار حرف‌های زیادی گفته شده است. عده‌ای معتقدند پشت به کارگیری کودکان در خیابان‌ها مافیایی بزرگ پنهان شده؛ با این حال مسئولان بهزیستی استان تهران می‌گویند در بررسی وضعیت کودکان کار خیابانی هر چه پیش رفتند به مافیا نرسیده‌اند و این کودکان خانوادگی کار می‌کنند. از سوی دیگر می‌گویند خانواده از نظر دستگاه انتظامی کشور مافیا محسوب نمی‌شوند و عموماً کودکانی که شیشه ماشین پاک می‌کنند یا اسفند دود می‌کنند در گروه شبه تکدی‌گری به‌حساب می‌آیند.

اینکه مسئولان بهزیستی بگویند پشت این قضیه هیچ مافیایی وجود ندارد موضوع عجیبی است در حالی که چند ماه پیش حبیب‌الله مسعودی فرید، معاون اجتماعی سازمان بهزیستی کشور خبر از باندهایی داده بود که کودکان را از خانواده به ازای روزی ۳۰ هزار تومان اجاره می‌کنند در حالی که درآمد این بچه‌ها روزانه ۱۲۰ هزار تومان است. این باندها، این کودکان را مورد استثمار قرار می‌دهند و مراقب این بچه‌ها هستند و نمی‌گذارند سازمان‌های مردم‌نهاد سراغ این بچه‌ها بروند.

با این وجود فعالان حقوق کودک بر این باورند که حتی اگر کودکانی که در خیابان‌ها کار می‌کنند را هم در نظر نگیریم، باز هم با توجه به وضعیت کودکان زباله‌گرد نمی‌توان ادعا کرد مافیای کار کودک وجود ندارد و اگر بپذیریم که بیش از ۹۰ درصد کودکان کار پایتخت، از اتباع هستند پس باید پرسید، بدون وجود مافیا، این کودکان چگونه از مرز رد شده و راهی ایران می‌شوند؟

کار کودکان در قبال مبلغی اندک

معضل کودکان کار سال‌هاست به یکی از آسیب‌های اجتماعی تبدیل شده که ظاهراً قرار نیست گره آن گشوده و حل شود. این وضعیت در حالی است که مسئولان بهزیستی آماری دقیق هم از تعداد این کودکان ندارند.

با این حال فعالان حقوق کودک معتقدند برای بررسی وجود مافیای کار کودک باید کودکان کار به گروه‌های مختلف تقسیم‌بندی شوند آن زمان مشخص می‌شود که مافیا وجود دارد یا خیر. سهیلا بابایی، عضو هیئت‌مدیره انجمن حمایت از حقوق کودک درباره این موضوع گفت: بهزیستی فقط به روبنای موضوع کودکان کار توجه دارد در حالی که وقتی صحبت از مافیای کار کودک می‌کنیم باید دقیقاً بگوییم منظور ما کدام گروه از کودکان کار هستند. اگر کودکان کاری که در بازار یا در کارگاه‌های تولیدی فعالیت می‌کنند را در نظر بگیریم، وجود نداشتن مافیا تاحدودی درست است. این کودکان اغلب برای کار از شهرستان به تهران آورده می‌شوند اما باز هم وقتی به روند انتقال آن‌ها از شهرهایشان به تهران نگاه کنیم رد پای رابط‌ها دیده می‌شود.

او افزود: درباره کودکانی که در چهارراه‌ها هستند و به عبارتی تکدی‌گری می‌کنند هم باز شاهد این هستیم که اغلب از سوی خانواده‌هایشان اجیر می‌شوند یا خانواده‌ها آن‌ها را به هم اجاره می‌دهند. در این شرایط پای خانواده در میان است، اما باز هم کودک در ازای پول مبادله می‌شود.

بابایی بیان کرد: اما بخش مهمی از کودکان کار و خیابان که باید به آن پرداخت، کودکان زباله‌گرد هستند که قطعاً در این زمینه مافیا وجود دارد. امروز دیگر مشخص است که این کودکان اجیر شده‌اند و برای افرادی کار می‌کنند که باند و مافیا هستند و در ازای مبلغ ناچیزی این کودکان را به کار گرفته‌اند.

قدرت مافیا بیشتر از بهزیستی است

از سوی دیگر نمایندگان مجلس هم بارها به اینکه مافیایی پشت داستان کودکان کار وجود دارند تأکید کرده‌اند. آن‌ها معتقدند که سازمان بهزیستی و سایر دستگاه‌ها هر چقدر در رابطه با ساماندهی کودکان کار تلاش می‌کنند به نتیجه نمی‌رسند زیرا قدرت مافیا از آن‌ها بیشتر است.

> **مسئولان بهزیستی استان تهران می‌گویند در بررسی وضعیت کودکان کار خیابانی هر چه پیش رفتند به مافیا نرسیدند و این کودکان خانوادگی کار می‌کنند**

در راستای ساماندهی به وضعیت کودکان کار و خیابان تا امروز طرح‌های زیادی اجرا شده که می‌توان به‌جرأت گفت موفق نبوده است و بسیاری در رابطه با عدم موفقیت این طرح‌ها با نظر نمایندگان مجلس مبنی بر قدرت مافیا موافق‌اند.

طیبه سیاوشی اما راهکار مقابله با این موضوع را جمع کردن کودکان، نگهداری آن‌ها در کمپ و درنهایت برگرداندن آن‌ها به خانه یا کشور خود می‌داند.

به گفته او در همه جای دنیا مهاجران غیرقانونی در کمپ‌ها زندگی می‌کنند و در سطح شهرها شده نیستند؛ اما متأسفانه در ایران کمپی وجود ندارد و تمامی آن‌ها در سطح شهرها می‌شوند و حتی برخی از آن‌ها تا تهران می‌رسند بدون اینکه از ورودشان جلوگیری شود. طبق صحبت‌های سیاوشی درواقع بیش از ۹۰ درصد کودکان کار اتباع خارجی هستند و همین کار را برای گروه‌های سودجو راحت‌تر می‌کند.

بسیاری از کارفرماها از بی‌سرپناهی کودکان به‌ویژه اتباع خارجی استفاده کرده، در ازای جای خواب این کودکان را جذب می‌کنند و با پرداخت مبلغی اندک آن‌ها را به کار می‌گیرند.

فاز دوم ساماندهی کودکان کار

حالا چند روزی می‌شود که طرح ساماندهی کودکان کار دوباره شروع به کار کرده است. بنا بر گفته‌های فرزانه مروستی، مدیرکل دفتر امور اجتماعی و فرهنگی استانداری تهران، فاز دوم ساماندهی کودکان کار در حال اجراست. به گفته او یکی از اقدامات مهم این طرح که قرار بود از دیروز (چهارشنبه ۲۰ آذر) اجرا شود؛ شناسایی باندهایی است که این کودکان را در سر چهارراه‌ها به کار گرفته و شب‌ها آن‌ها را جمع‌آوری می‌کنند. در فاز دوم این طرح اما درواقع از نیروی انتظامی خواسته‌شده تا شناسایی و برخورد با این باندها را در دستور کار قرار دهد و زمینه شناسایی این باند را فراهم کند و با بهزیستی در این زمینه همکاری لازم را داشته باشد. با این حساب این موضوع یکی از اتفاقات خوبی است که مسئولین قول داده‌اند در فاز دوم پیگیری خواهد شد.

مروستی در ادامه بیان کرد: در این آیین‌نامه شرح وظایف ذکر شده و برای اینکه به دستگاه‌ها وظایفشان را تأکید کنیم، جداگانه با دستگاه‌هایی که مجری هستند مانند نیروی انتظامی، قضایی، بهزیستی، دانشگاه‌های علوم پزشکی تفاهم‌نامه‌ای امضا می‌کنیم که هم آن‌ها شرح وظایف خودشان را بدانند و هم اینکه درواقع با قدرت بیشتری کار را جلو ببریم و سعی می‌کنیم تمام نواقص و اشکالاتی که در فاز اول وجود داشت را در فاز دوم برطرف کنیم.

مدیرکل دفتر امور اجتماعی و فرهنگی استانداری تهران همچنین درباره آمارهای ارائه شده درخصوص کودکان خیابانی جمع‌آوری شده گفت: تعداد کودکان خیابانی ایرانی در فاز اول اطلاعات ما نشان داد که بسیار کم هستند. از کل ۳۸۱ کودک خیابانی ۱۴ درصد ایرانی و ۸۶ درصد اتباع بیگانه بودند.

> **براساس طرحی که قرار بود از دیروز (چهارشنبه ۲۰ آذر) اجرا شود؛ از نیروی انتظامی خواسته شده تا شناسایی و برخورد با باندهایی که کودکان کار را در سر چهارراه‌ها به کار گرفته و شب‌ها آن‌ها را جمع‌آوری می‌کنند را در دستور کار قرار دهد و با بهزیستی در این زمینه همکاری لازم را داشته باشد**

حمایت بهزیستی از ۱۴ درصد کودکان ایرانی

یکی از راهکارهایی که این اواخر مسئولین در رابطه با بازگرداندن کودکان به خانواده اتخاذ کرده‌اند مشاوره و صحبت با کودکان به‌اصطلاح کف خیابانی است.

مروستی درباره تحت پوشش قرار گرفتن خانواده‌های کودکان خیابانی ایرانی توسط سازمان‌های حمایتگر مانند کمیته امداد و بهزیستی نیز گفت: «تنها ۱۴ درصد از کودکان خیابانی ایرانی هستند و قطعاً برنامه‌ریزی برای ۱۴ درصد کار پیچیده‌ای نیست، البته برخی از آن‌ها دارای خانواده‌های بدسرپرست نیز هستند و قطعاً بهزیستی این موارد را پیگیری و تعیین تکلیف می‌کند و حتی دوستان در بهزیستی پیگیر این هستند که چنانچه والدین فاقد صلاحیت باشند آن‌ها را به دستگاه قضایی معرفی کند و حکم سلب صلاحیت را از سرپرست خانواده بگیرند، اما یکسری از کودکان خیابانی ایرانی دچار مشکلات مالی هستند و از سر ناچاری و برای کمک به امرار معاش خانواده در سر چهارراه‌ها کار می‌کنند. قطعاً با مداخله بهزیستی موضوعات این کودکان حل‌وفصل می‌شود و تا جایی که من می‌دانم بهزیستی در خصوص این ۱۴ درصد که شامل کودکان خیابانی ایرانی بودند، سریعاً ورود کرده و اقدامات لازم را انجام داده است.»

از گوشه و کنار

«نجفی» دوباره به قتل عمد محکوم شد

وکیل محمدعلی نجفی از صدور حکم موکلش خبر داد. به گزارش فارس، حمیدرضا گودرزی در مورد اعلام حکم موکلش از جنبه عمومی قتل میترا استاد گفت: حکم «نجفی» صادر شده اما هنوز به‌صورت رسمی به ما ابلاغ نشده است. او افزود: آنچه در سامانه اعلام شده است رأی دادگاه به محکومیت قتل عمد است اما اینکه محکومیت نجفی چند سال است هنوز ابلاغ رسمی نشده است. این وکیل ادامه داد: اگر آنچه در برخی رسانه‌ها مبنی بر محکومیت ۶ سال حبس صحت داشته باشد به دلیل اینکه ما قتل شبه عمد را قبول داریم فرجام‌خواهی می‌کنیم و به رأی صادره در دیوان عالی اعتراض می‌کنیم. این در حالی است که برخی رسانه‌ها اعلام کردند نجفی از سوی شعبه ۹ دادگاه کیفری استان تهران صادر شده است. ۱۰ روز قبل و بعد از اخذ رضایت از خانواده استاد به دلیل نقص حکم صادره در دیوان عالی کشور در شعبه ۹ دادگاه کیفری استان تهران یک‌بار دیگر نجفی پای میز محاکمه رفت. گفته می‌شود نجفی به ۷.۵ سال حبس محکوم شده که ۶ سال آن قابل اجراست.

وزیر بهداشت:

شیوع «آنفلوآنزا» سیر نزولی پیدا کرده است

وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی گفت: شیوع بیماری آنفلوآنزا در کشور سیر نزولی پیدا کرده است. به گزارش ایسنا، سعید نمکی در حاشیه جلسه دیروز هیئت‌وزیران در جمع خبرنگاران در پاسخ به پرسشی درباره وضعیت شیوع بیماری آنفلوآنزا در کشور گفت: آنفلوآنزا سیر نزولی پیدا کرده و در حال ریشه‌کن شدن است.

برنامه شهرداری تهران برای ۱.۵ میلیون موتورسوار

معاون امور اجتماعی و فرهنگی شهرداری تهران با تأکید بر ضرورت فرهنگ‌سازی در حوزه موتورسواران شهر، از آغاز به کار کمپین «موتورسوار خوب» خبر داد. به گزارش ایسنا، محمدرضا جوادی یگانه با اشاره به آغاز کمپین موتورسوار خوب، تصریح کرد: ۱.۵ میلیون موتورسوار در تهران وجود دارد که بسیاری از آن‌ها با رفتارهایی ضمن ایجاد حس ناامنی برای شهروندان، براثر سوانح مختلف آسیب‌های جبران‌ناپذیری را به خود، خانواده و جامعه وارد می‌کنند. او با بیان اینکه موتورسواران عامل بیشترین آمار مرگ‌ومیر در ایران و جهان به شمار می‌روند، عنوان کرد: آمارها میزان نارضایتی از شیوه‌های موتورسواری را حدود ۷۰ درصد، نارضایتی از میزان دزدی و سرقت را ۳۴ درصد، رضایت از موتورسیکلت به‌عنوان وسیله کار را ۵۶ درصد و رضایت از موتورسیکلت به‌عنوان وسیله نقلیه را ۸۴ درصد بازگو می‌کند که نشان می‌دهد باید برای این قشر از جامعه برنامه جدی در حوزه فرهنگی در نظر گرفته شود. معاون شهردار تهران اظهار کرد: براین اساس «کمپین موتورسوار خوب» به‌منظور پیدا کردن راه‌حلی برای مسائلی چون ایجاد حس ناامنی برای شهروندان به دلیل تردد موتورسواران در پیاده‌روها، آمار بالای مرگ‌ومیر و جراحت موتورسواران در تصادفات شهری، نارضایتی عمومی شهروندان از رفتارهای پرخطر موتورسواران، سهم بالای خودمراقبتی مانند استفاده از کلاه ایمنی در کاهش دادن سوانح مربوط به موتورسواران و کمبود آموزش‌های لازم به موتورسواران را طراحی کرده است.

شناسایی ۱۵۰۰ منطقه پرخطر در کشور

مدیرکل پیشگیری‌های امنیتی و انتظامی قوه قضاییه از شناسایی ۱۵۰۰ منطقه پرخطر و خشن در کشور خبر داد. به گزارش ایلنا، رضا مسعودی‌فر درباره برنامه‌های در نظر گرفته‌شده برای پیشگیری از جرایم خشن گفت: در این زمینه بیشترین تمرکز ما بر جرایمی مانند ضرب‌وجرح و قتل است. او با بیان اینکه افراد پرخطر را شناسایی می‌کنیم، یادآور شد: به‌دنبال شناسایی مناطق پرخطر در شهرها و ایجاد بانک اطلاعاتی از این مناطق و همچنین افرادی هستیم که این جرایم را مرتکب می‌شوند. نرم‌افزار جی‌آی‌اس نیز در همین زمینه طراحی شده است. ما این افراد را شناسایی و اطلاعاتشان را در سامانه نگهداری می‌کنیم و سپس آن‌ها را در یک پروسه تحت‌نظارت و کنترل خاص قرار می‌دهیم.

یادداشت

انفعال اجتماعی و دلایل آن

احمد بخارای، جامعه‌شناس

انفعال اجتماعی مثل هر پدیده اجتماعی دیگری از «چهار زاویه» قابل تأمل و تحلیل است. این پدیده، قطعاً یک‌شبه در یک جامعه پدیدار نمی‌شود و ریشه تاریخی و فرهنگی دارد. پس «زاویه نخست» در نگاه ما، پیگیری این موضوع در بستر تاریخی و فرهنگی است. در تاریخ معاصر ما و در چارچوب فرهنگی ما ارزش‌های اعتقادی و آداب‌ورسوم ملی و محلی، گاهی تبعیض، نهادینه شده است. در نظام پادشاهی به یک نحو و در نظام اسلامی به نحو دیگری، اعتدال و عدالت با چالش مواجه بوده‌است. بر این اساس، جامعه ما مستعد انفعال اجتماعی است، زیرا وجود تبعیض، بستر را برای تقویت بی‌تفاوتی اجتماعی در هر جامعه‌ای آماده می‌سازد. از «زاویه دوم» وقتی به تحلیل انفعال اجتماعی می‌پردازیم، به‌صورت‌های بروز و به شکل‌هایی که این پدیده در جامعه، ظاهر می‌شود توجه خواهد شد. امروز در ایران با رخوت اجتماعی مواجه هستیم، زیرا در ظاهر مشاهده می‌شود که مبادلات اجتماعی هرچند زیاد اما سطحی هستند و به شکل حداقلی تحقق می‌یابند. مانند تحصیلات عالیه که در آمار، کثیرند، اما در عمق، فاقد سطح لازم و کافی. بر این اساس یک نوع رخوت اجتماعی در جامعه مشاهده می‌شود. از «زاویه سوم» باید به پیامدهای رفتار توجه داشت، یعنی پویایی اجتماعی زمانی پدیدار می‌شود که کنشگران اجتماعی بر اساس حساب هزینه-فایده احساس کنند که می‌توانند وارد صحنه رقابت در جامعه شوند، اما اگر این احساس ایجاد نشود و کنشگران احساس کنند که نتیجه هزینه کردهایشان به مقصد مطلوب ختم نمی‌شود کم‌کم منفعل می‌شوند. پس از زاویه سوم پیامدهای کنش مورد توجه است که اینک در جامعه ما این احساس، قوی نیست که با هزینه کردها می‌توان به نتایج مورد انتظار دست یافت. بنابراین یک بی‌تفاوتی اجتماعی شکل گرفته است. از «زاویه چهارم»، واکاوی ریشه‌های انفعال اجتماعی در زمان «اکنون» اهمیت دارد. در ایران رقابت بین کنشگران اجتماعی دارای معنای مشخص و واضحی نیست، زیرا رقابت به‌درستی در جامعه تعریف‌نشده است. بر این اساس به اعضای جامعه این درک و این احساس دست نداده است که اصل بر «بقای اصلح» است، بلکه احساس می‌کنند اصل بر «بقای غیراصلح» است! درست است که بخشی از انفعال اجتماعی نتیجه شهرنشینی و تغییر ساختار نهادهای اجتماعی از جمله خانواده و الگوی مصرف است اما در جامعه ما علاوه بر وجود این گونه عوامل که گریزی از آن‌ها نیست عوامل تقویت‌کننده دیگری هم به صحنه آمده‌اند که کار را برای ما دشوارتر کرده است. این عدم احساس مسئولیت نسبت به سرنوشت دیگران به همان چهار دسته عواملی مرتبط است که از چهار زاویه به آن‌ها اشاره شد. مگر می‌شود نظام ارتباطی در یک جامعه، انحصاری باشد و در ضمن، نشاط و پویایی اجتماعی هم جلوه‌گر شود؟ مگر می‌شود در یک جامعه رانت وجود داشته باشد و در ضمن، همدلی اجتماعی هم تحقق یابد؟ طبیعی است که اگر نشاط و همدلی نباشد انفعال و بی‌تفاوتی اجتماعی پدیدار می‌شود. همان‌گونه که یک انسان دوست دارد دوست داشته شود تا مسئولیت‌پذیر شود، پس یک کنشگر اجتماعی هم علاقه‌مند است که در بستر عدالت‌محور به بازی گرفته شود تا منفعل نشود. بدون شک در هر جامعه‌ای از جمله ایران، بی‌تفاوتی اجتماعی دارای ریشه‌های سیاسی همچون چگونگی توزیع قدرت و آزادی بیان است. در دنیای مدرن، کنشگران اجتماعی، پویایی و حضور فعال خود را در گرو اظهار نظرشان می‌دانند و در غیر این صورت بی‌تفاوتی و سردی و رخوت اجتماعی، تقویت می‌شود. همان‌گونه که رخوت اجتماعی دارای ریشه‌های فرهنگی و نیز دارای علل خاص در شرایط اجتماعی خاص است. برای برون‌رفت از این حالت آسیب‌رسان و مضمحل‌کننده حیات اجتماعی، باید به تحول فرهنگی از مسیر اختلاط فرهنگی و نیز به گشایش سیاسی از طریق بازنگری ساختاری به حیات سیاسی همت گماشت و الا جامعه در مسیر سقوط اجتماعی قرار می‌گیرد.